

DROBNÉ ZEMĚDĚLSTVÍ POTŘEBUJE SVÉ SPOTŘEBITELE

Community supported agriculture – komunitou podporované zemědělství – je pojem, který v Čechách zatím nemá kořeny a vlastně ani srozumitelné označení. Na druhou stranu v řadě zemí kolem nás (a zejména v USA a západních zemích) ukazuje změnu vztahu veřejnosti k zemědělství a produkci potravin. Skuteční sedláci, nikoliv pouzí vlastníci půdy, kteří dříve platili za vyšší třídu jsou dnes marginalizovanou, ohroženou skupinou. Stejně tak kvalitní, čerstvé, zdravé, environmentálně šetrné a dostupné potraviny z místních zdrojů se stále více stávají luxusním zbožím pro vyvolené. Právě z těchto důvodů spotřebitelé nejen v proamerickém kontextu, ale také například v Japonsku začali hledat cestu, jak propojit záchranu zanikajících drobných hospodářství se získáním kvalitních místních potravin. Našli je v konceptu všeobecně známém jako community supported agriculture či v českém překladu zemědělství podporované místní komunitou.

PROČ MÁ KOMUNITA PODPOROVAT SVÉ ZEMĚDĚLCE?

Jedná se o koncept rozvoje drobného zemědělství, který v mnoha zemích již téměř 20 let pomáhá malým sedlákům překonávat existenční problémy, odolávat nepředvídatelným výkyvům globálních trhů a snižovat jejich závislost na veřejných zdrojích financování. Spotřebitelům na druhou stranu přináší kvalitní místní a často bio produkci a především úzký kontakt s hospodáři a znalost místa vzniku konzumovaných potravin. Neméně důležitá je také skutečnost, že jedním z jeho dopadů je i zmenšování propasti mezi městem a venkovem.

Komunitou podporované zemědělství je jednak spotřebitelskou reakcí na řadu problémů, které s sebou přineslo zprůměrnění zemědělství a výroby potravin (jako např. kontaminace potravin, nákaza BSE), a zároveň reakcí veřejnosti na potravinovou (ne)soběstačnost či dokonce závislost na dovozu, nebo masivní úbytek malých rodinných hospodářství. Například podle organizace Alliance Provence zaniknou ve francouzském regionu Provence vinou socioekonomických těžkostí každý den tři statky.

JAK JE TEDY PODPORUJE?

Prostá definice komunitou podporovaného zemědělství obvykle označuje partnerství mezi hospodáři a spotřebiteli, v jehož rámci jsou rizika (neúroda) a přínosy (nadúroda) hospodářeni sdíleny spravedlivěji než v supermarketu ovládaném systémem. Obě strany (spotřebitelé i sedláci) k tomuto systému přistupují s pochopením skutečnosti, že zemědělství není běžný typ podnikání, ale je to způsob zacházení s krajinou a lidským zdravím, který je závislý na proměnlivosti počasí, klimatu atd. Právě proto se obě strany dohodnou na dodržení určitého závazku. Závazku, který ze

strany spotřebitelů znamená platit spravedlivou cenu za produkci statku a nést rizika hospodaření a ze strany hospodáře produkovat zdravé, čerstvé a ideálně biopotraviny.

„Spotřebitelé hospodářům zajišťují důstojné živobytí prostřednictvím spravedlivé ceny, často s předstihem na celou sezónu, to sedlákům pomáhá překlenout nejisté a nákladné období začátku sezóny. Hospodáři zajišťují nejenom sezónní produkty, ale také zdravou rozmanitou krajinu, živý venkov a mnoho dalších méně zjevných přínosů,“ říká **Traci Lewis** z britské organizace Soil Association. A doplňuje, že „Komunitou podporované zemědělství představuje nový ekonomický model, který je založen na demokratickém rozhodování, vzájemném sdílení rizik a přínosů, neziskovém základě, a také nezávislý na veřejných dotacích.“

To znamená, že spotřebitelé přejímají část rizika, které farmář z povahy zemědělské produkce nese (neúroda, živelná katastrofa atd.) a to především proto, aby pomohli udržet malá hospodářství, která jsou stále ohrožena zánikem.

Pochopitelně nejde o čirý altruismus, cílem spotřebitelů je udržet při životě statky, které je budou zásobovat ekologickými potravinami za rozumné ceny. Například farmáři sdružení do francouzského systému AMAP jsou schopni prodávat své produkty za ceny konvenčních potravin v supermarketech, ovšem nabízejí daleko vyšší kvalitu a jistotu původu potravin a především zajištění potravinové soběstačnosti komunity, omezení závislosti na globálním trhu, a díky solidaritě mezi spotřebiteli, také zajištění potravin i pro osoby s nízkými příjmy.

Dále spotřebitele motivuje chuť podpořit drobné statky, které udržují tradiční ráz krajiny, její rozmanitost, spojují místní komunity a udržují jejich život a svébytnost. A jedním z méně zjevných důvodů proč spotřebitelé podporují své sedláky, může být také touha po znovuobjevení vztahu mezi půdou a konzumovanými potravinami a posílení přerušené tradice drobného hospodaření s důrazem na spotřebu potravin v místě jejich produkce.

JAK TO FUNGUJE V PRAXI?

Matthias von Mirbach, hospodář ze statku Kattendorfer Hof nedaleko Hamburku, jehož téměř celá roční produkce se dostává členům místní

➔ komunity, kteří si ji předplácejí, říká: „Nebýt úzkého spojení s našimi zákazníky, nikdy by si nemohl náš statek dovolit produkovat více než 50 druhů zeleniny, 30 druhů sýrů, množství obilovin a dalších produktů, jejichž rozmanitost je při běžném způsobu prodeje ekonomicky značně neefektivní.“ Jenom díky podpoře široké skupiny spotřebitelů může provozovat tak širokou škálu aktivit, aniž by byl závislý na zemědělských dotacích a odkázaný na výkyvy cen globálního trhu. „Na začátku každé sezony se všichni naši spotřebitelé sejdou na valné hromadě, kde po vzájemné dohodě každý z členů nabídne svůj finanční příspěvek k fungování hospodářství tak, aby se naplnil celkový roční rozpočet. Také se dohodneme na tom, jaké konkrétní produkty budeme ten rok vyrábět. Potom již spotřebitelům každý týden rozvážíme každému spravedlivý díl naší produkce.“

PŘÍNOSY A NEVÝHODY

Systém komunit podporovaného zemědělství není dokonalý, a kromě nepochybných výhod pro obě strany může přinášet i určitá rizika, nevýhody, případně výzvy. Níže naleznete jejich přehledné shrnutí pro obě strany.

Tomuto tématu se hodláme věnovat i v dalších číslech zpravodaje, konkrétně připravujeme reportáž z komunitou

podporovaných farem ve Francii a informace o tom, jak se systém rozvíjí u nás.

Jan Valeška,
biopotřebitel.cz

FOTO z hospodářství Karla Tachecího: PRO-BIO LIGA a Martin Faltus

První májový víkend patří ptačímu zpěvu

Econnect/MŽP – Pátek 2. května se slaví jako Světový den ptačího zpěvu. Ornitologickou výpravu a vycházku k Vítání ptačího zpěvu můžete uskutečnit i sami – a kdykoliv. Chce to ráno výjimečně brzké probuzení, ale nevšední zážitek při slibovaném krásném jarním počasí bude jistě stát zato. První veřejné jarní vítání ptačího zpěvu zorganizovali milovníci ptactva v britském Birminghamu v květnu 1983. Kdo se na žádnou akci v terénu nedostane, může hlasy ptáků obdivovat alespoň z okna nebo na stránkách Českého rozhlasu (<http://www.rozhlas.cz/hlas>).

Ptáci jsou významným indikátorem zdravého životního prostředí. Bohužel, více než 60 % ptačích druhů, žijících v České republice, patří do kategorie ohrožených. Postižené jsou především druhy zemědělské krajiny, v posledních letech ale zaznamenávají významné úbytky i druhy dříve hojně, jako je vrabec domácí nebo racek chechtavý. Ptáky ohrožují především dva faktory – narušování potravního řetězce (například hnojení průmyslovými hnojivy a další používání agrochemikálií) a mizení jejich přirozeného prostředí (obecně snižování pestrosti nejenom druhů rostlin a živočichů, ale také typů ekosystémů a mozaikovitosti krajiny).

Ochrana ptáků stála vlastně za vznikem současné celoevropské soustavy chráněných území evropského významu Natura 2000. Právě směrnice na ochranu ptáků z roku 1979 dala soustavě Natura 2000 základ, na němž stojí dodnes. V České republice je pod značkou Natura 2000 vyhlášeno bezmála 40 ptačích oblastí (jejich kompletní seznam a podrobné informace jsou na stránce <http://www.natura2000.cz>).

Pomoci ptákům lze celou škálou aktivit a opatření od těch nejjednodušších, které může udělat prakticky každý (zimní přikrmování, vyvěšování budek, pestrá zahrada), až po rozsáhlejší managementová opatření (například agroenvironmentální či ekologické metody zemědělství, snižování dávek umělých hnojiv, apod.). Informace o ochraně ptáků najdete například na <http://www.birdlife.cz>.

www.econnect.cz

SPOTŘEBITELÉ	SEDLÁCI
Přínosy <ul style="list-style-type: none"> * Čerstvá, místní sezónní produkce ze známého zdroje * Udržení peněz v místní ekonomice * Získání nových poznatků a schopností v oblasti udržitelné produkce potravin 	<ul style="list-style-type: none"> * Jistější příjmy a zaručený odbyt * Vyšší a spravedlivější návratnost (return) za výrobky * Možnost získání kapitálu či finanční podpory od místní komunity
Nevýhody <ul style="list-style-type: none"> * Časová náročnost, zejména pro organizátory komunit * Nutnost změny obvyklého nákupního a spotřebního chování * Sdílení rizik (např. neúroda) produkce potravin (stejně ale tak i sdílené přínosy) 	<ul style="list-style-type: none"> * Částečná ztráta rozhodovacích pravomocí * Zvýšený pohyb osob v hospodářství, častější návštěvy

